

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 OSLO

Høring - Forslag til endringer i opplæringsloven, forskrifter til opplæringsloven og i fag- og timefordelingen - Organisering av skoleåret på Vg3

Oppsummering

- Utdanningsforbundet forkaster høringsnotatets modell 2. Vi mener denne modellen vil føre til en markant svekking av kvaliteten på opplæringstilbudet.
- Vi kan heller ikke gå inn for modell 1, slik den er skissert i høringsnotatet. Dette skyldes først og fremst komprimeringen av undervisningsåret og usikkerhet knytta til lærerens arbeidsoppgaver i eksamensperioden.
- Utdanningsforbundet er opptatt av at elever i norsk skole skal få det minstetimetallet de har krav på i hvert fag. Vi mener en inndeling av skoleåret i én undervisningsperiode og én eksamensperiode kan bidra til dette ved å klargjøre hvor mange undervisningstimer som må avholdes før eksamensperioden starter.
- Samtidig advarer vi sterkt mot en komprimering av skoleåret slik som høringsforslaget legger opp til. En slik komprimering kan føre til en uforsvarlig arbeidssituasjon for lærere og elever. De gruppene som har den tøffeste arbeidsbelastningen fra før, vil bli hardest ramma av en slik fortetting.
- Utdanningsforbundet er bekymra for at høringsbrevet kan tolkes på en slik måte at det oppstår uklarhet rundt elevens rett til oppfølging og veiledning før, under og etter eksamensperioden. Elevene trenger tett oppfølging fra læreren i denne perioden, men hvordan skal det ivaretas når lærerne ikke har undervisning? Det trengs en avklaring av hvordan slikt arbeid skal vurderes opp mot lærernes undervisningsforpliktelser. Usikkerheten på dette området må ikke føre til at enkelte skoleeiere sparer penger ved å unnlate å sette av tid til at lærerne kan følge opp elevene i en avgjørende fase av opplæringsåret.

- Utdanningsforbundet ønsker at det skal utredes et forslag basert på et skille mellom undervisning og eksamen (som i modell 1), men uten et komprimert skoleår og med klargjøring av elevenes rett til oppfølging i eksamensperioden. For å oppnå dette må man ha flere undervisningsdager før eksamensperioden starter. Et slikt forslag kan innebære at eksamensperioden må starte seinere enn 23. mai. I dette arbeidet må det vurderes ulike løsninger, inkludert forandringer i eksamensordningen slik den er i dag.

Generelt om minstetimetall i fagene

Utdanningsforbundet ønsker å bidra til at elevene får oppfylt sitt minstetimetall i fagene. Vi har i lang tid sett med bekymring på at det ikke blir lagt ut et tilstrekkelig antall undervisningstimer slik at elevene ikke får oppfylt det minstetimetallet de har krav på. Derfor ser Utdanningsforbundet positivt på tiltak som er med på å sikre at elevene får oppfylt minstetimetallet i de enkelte fag. Vi mener at en oppdeling av skoleåret i én undervisningsperiode og én eksamensperiode kan bidra til å fjerne noen av hindringene i så måte. En slik oppdeling vil gjøre det lettere å holde kontroll på hvor mange timer som i realiteten legges ut på timeplanene, sånn at resten av opplæringsdagene kan legges ut før eksamensperioden starter. Dette vil bidra til bedre opplæring for elevene og mer forutsigbare arbeidsvilkår for både elever og lærere.

Av de to forslagene som foreligger, vil modell 1 være best i stand til å ivareta kvaliteten i opplæringstilbudet. Likevel er det betydelige svakheter også ved denne modellen, og flere problemer vil forbli uløste. Vi vil ta for oss fordeler og ulemper ved begge modellene i høringsvaret. Først vil vi ta for oss modell 2.

Modell 2

Utdanningsforbundet er sterkt imot å innføre modell 2. Etter vårt syn er det bare én vesentlig fordel knytta til modellen, og den dreier seg om russefeiringen.

Med modell 2 blir eksamensperioden flytta til det tidsrommet som rommer russefeiringen i dag. Hvis elevene flytter sin russefeiring slik at den starter først når eksamen er unnagjort (17. mai), vil modell 2 bety at eksamensforberedelser, eksamensgjennomføring og innspurten av standpunktvurderingen ikke lenger kolliderer med russefeiringen.

Utdanningsforbundet mener at modell 2 vil få betydelige negative konsekvenser som mer enn veier opp for fordelene. De viktigste ulempene spesifikt knytta til denne modellen er:

- De to ukene med undervisning etter at standpunkt karakteren er satt og skriftlig eksamen er unnagjort vil fort kunne oppleves som nokså verdiløse for elevene. De vil dessuten falle sammen med russefeiringen, så framtidig den blir flytta.
- Det blir kortere tid til vurdering, gjennomgang av kompetansemål og eksamensforberedelser. Det vil svekke kvaliteten på opplæringen.
- I teorien vil ikke arbeidsåret for elever og lærere bli mer fortetta enn ved modell 1, men i realiteten blir det kortere tid til å komme gjennom kompetansemål og vurdere

elevene. Det vil i praksis si at årets første 32 uker blir enda mer arbeidsintensive enn ved modell 1.

- Det er et usikkerhetsmoment hvorvidt avgangselevene vil flytte russetida.

På bakgrunn av fordelene og ulempene vi har redegjort for ovenfor, og som også kommer fram av høringsnotatet fra Kunnskapsdepartementet, vil Utdanningsforbundet gå sterkt imot modell 2. Dette begrunner vi først og fremst med at modell 2 vil bety kortere tid til å gjennomføre undervisning før elevene skal avlegge eksamen og læreren skal sette standpunktarakter. Dette vil føre til svekka kvalitet på opplæringen. For det andre vil undervisningen mellom skriftlig og muntlig eksamen fortone seg som lite relevant for både lærere og elever. Det er jo nettopp dette problemet som er en del av utgangspunktet for de foreslåtte endringene, og da virker det lite hensiktsmessig å vedta en modell som beviselig vil gjøre problemene verre og ikke bedre. For det tredje vil lærere og elever få en enda tøffere arbeidsbelastning i de første 32 ukene av skoleåret med denne modellen.

Fordelen med modellen er at eksamensforberedelser og avslutningen av skoleåret ikke lenger kommer i konflikt med russefeiringen. Men også dette kan vi stille spørsmålsteget ved. Er det riktig å flytte eksamen, med til dels betydelige omkostninger for arbeidsår og opplæringskvalitet, for å legge til rette for en privat feiring der elevene deltar i ulik grad? Og vil russetida egentlig bli flytta som følge av endringene? Eller vil elevene feire under selve eksamen hvis modell 2 blir innført?

På bakgrunn av disse argumentene advarer Utdanningsforbundet sterkt mot å innføre modell 2. Samtlige av våre fylkeslag gikk sterkt imot modell 2 under vår interne høringsrunde.

Modell 1

Sammenlikna med modell 2 har modell 1 noen viktige fortrinn:

- Sett i forhold til modell 2 vil elever og lærere ha mer tid til å forberede seg til eksamen og komme gjennom kompetansemål.
- Det blir slutt på undervisning under eksamensperioden når elevene er mest opptatt av å forberede seg til skriftlig eksamen, og dessuten slipper man undervisning i perioden når eksamen er unnagjort og standpunktarakterene er satt. Denne undervisningen vil bli flytta til før eksamen, noe som er langt mer hensiktsmessig.
- Lærerne vil ikke ha undervisning etter 23. mai og kan få frigitt noe tid til eksamenssensurering.

Selv om modell 1 framstår som et bedre alternativ enn modell 2, kan Utdanningsforbundet heller ikke støtte denne modellen. Nedenfor følger en oversikt over de viktigste ulempene ved modellen. (Merk at alle disse ulempene, bortsett fra den sistnevnte, også gjelder for modell 2.)

- Undervisning og vurdering må gjennomføres på kortere tid enn i dag. Det vil si en fortetting av arbeidsåret til både lærere og elever med minst 5,6 prosent.

- Dette kan slå spesielt hardt ut for elever med 35 uketimer undervisning med dagens ordning (de studieforberedende programområdene idrett og musikk, dans og drama og studiespesialiserende med formgiving). Høringsnotatet tar lite hensyn til disse elevene.
- Forslaget dreier seg bare om Vg3-elever. Det er her problemet med å oppfylle minstetimetallet er størst, men det finnes på Vg1 og Vg2 også.
- I høringsbrevet er det uklart hva slags rett elevene vil ha til bistand og oppfølging fra lærerne i eksamensperioden. Dette er en avgjørende fase av skoleåret, og elevene har behov for lærerveiledning. Utdanningsforbundet frykter at enkelte skoleeiere kan tolke høringssteksten på en sån måte at det kan bli mulig å spare penger ved at faglærerne ikke får satt av tid til å bistå og følge opp elevene før og etter eksamen. Det vil kunne svekke kvaliteten på elevenes opplæring. Det trengs en avklaring av hvordan slikt arbeid skal vurderes opp mot lærernes undervisningsforpliktelser.
- Det er vanlig at Vg3-elever tar fag på Vg2-nivå. Med de foreslåtte løsningsmodellene vil disse elevene enten ha færre timer i Vg2-faget eller måtte ha undervisning under eksamensperioden.
- Det er en ulempe at minstetimetallet ikke vil bli oppfylt i alle fag, selv om elevene til sammen når det totale minstetimetallet.
- Forslaget kan innebære utfordringer for fylkeskommunene og skolene når det gjelder timeplanlegging, romsituasjonen, et smalere tilbud av programfag og skoleskys.
- Som i dag vil både de siste eksamensforberedelsene og den viktige innspurten av skoleåret, som er så viktig når det gjelder å måle sluttkompetansen, falle sammen med elevens russefeiring.

Modell 1 har altså klare svakheter til tross for at den utgjør et bedre alternativ enn modell 2. Utdanningsforbundet kan ikke gå inn for en komprimering av skoleåret slik som det er foreslått i høringsnotatet. En lærer som underviser på Vg3 vil få arbeidsuker på nesten 46 timer i gjennomsnitt i skoleårets første 34 uker. I perioder vil belastningen være enda større. Det mener vi er uforsvarlig og vil gå på bekostning av kvaliteten på opplæringstilbudet.

Belastningen vil bli svært stor også for elever på de studieforberedende utdanningsprogrammene idrett og musikk, dans og drama og også for elever på studiespesialiserende med formgiving. Disse elevene har 35 undervisningstimer per uke i dag, og det er svært lite rom for en ytterligere fortetting.

I tillegg kan det bli vanskelig for skolens administrasjon å legge mer undervisning inn i skoledagene samtidig som man ønsker å opprettholde bredden i programfagstilbudet.

Utdanningsforbundet mener at summen av disse ulempene betyr at man bør utrede andre forslag for hvordan man skal gi elevene minstetimetallet de har krav på.

Alternative løsningsforslag

Utdanningsforbundet mener Kunnskapsdepartementet bør vurdere å utrede forslag som bygger skillet mellom undervisning og eksamen i modell 1, men som ikke innebærer en komprimering av undervisningsåret. En mulighet er å skyve eksamensperioden enda lenger ut i skoleåret enn 23. mai. Dette er i utgangspunktet vanskelig, men det går an å utrede noen løsningsalternativer. Én mulighet er å undersøke systematisk hvorvidt dagens elektroniske informasjonsoverføring av eksamensbesvarelser og vitnemål kan gjøre det mulig å skyve eksamensperioden enda lenger ut i skoleåret enn 23. mai og dermed gjøre plass til en lengre undervisningsperiode. Det vil faktisk også kunne avhjelpe problemene knytta til russefeiringen. Eventuelt kan dette kombineres med å omdisponere noen dager av undervisningsåret slik at man får flere dager tilgjengelig før eksamensperioden, mens man kutter ned noen dager i etterkant. Mulige tiltak kan være å fjerne noen inneklemt dager eller en litt tidligere skolestart. Dermed kan man unngå den uheldige komprimeringen av skoleåret. Et slikt forslag vil måtte koordineres med Samordna opptak. Med tanke på besparelsen ved innføring av elektronisk overføring av vitnemål til Samordna opptak, kan det være mulig å skyve fellessensuren noe lenger ut i juni.

Et annet alternativ er endringer i selve eksamensstrukturen, for eksempel gjennom å flytte eksamener fra Vg3 til Vg2. Nasjonalt forum for norskfaget har fremma forslag om å avholde eksamen i norsk sidemål etter Vg2. Hvis en slik eksamen blir gjort obligatorisk for alle elever, kan man redusere trekkfagseksamener etter Vg3 til én. Da vil det bli mulig å gjennomføre eksamensperioden langt raskere enn i dag, og eksamensperioden vil kunne starte seinere. Forslaget kan også gjennomføres ved å flytte på andre avgangseksamener enn norsk sidemål.

Seinere eksamensstart gjennom en jevnere fordeling av eksamensbyrden mellom årstrinnene vil ha flere fordeler. Hvis russefeiringen avsluttes 17. mai som i dag, vil elevene få nesten to uker mellom feiringen og eksamensstart. Dermed blir ikke eksamensforberedelsene like prega av russefeiringen som tidligere. I tillegg vil det bli naturlig å innføre endringene i skoleåret på alle årstrinn. Da slipper man problemer med ulik skolerute, skoleskyss, timeplanlegging og at Vg3-elever tar eksamen på Vg2. Sist, men ikke minst vil man unngå den sterkt uheldige komprimeringen av skoleåret som høringsnotatet legger opp til.

Andre løsninger som kan vurderes, er å skille eksamen for privatister og elever fra hverandre. Generelt er det viktig at løsningsforslag på dette området ser på helheten i opplæringssituasjonen, inkludert eksamensordninger, bortfall av undervisning (også på Vg1 og Vg2) som følge av alternative dager og ikke minst arbeidssituasjonen til lærere og elever. Alternative løsningsforslag må derfor utredes svært grundig.

Mer om konsekvenser for elevens opplæringstilbud og lærernes arbeidsforhold

I høringsnotatet legger Kunnskapsdepartementet til grunn at forslaget ikke vil komme i konflikt med de ytre rammene for lærernes maksimale arbeidstid. Det er god grunn til å problematisere både denne påstanden og andre forhold som gjelder høringsnotatet og lærerens arbeidstid.

Høringsnotatet fastslår at en lærer som bare underviser på Vg3, vil ha 5,6 prosent mer undervisning i løpet av undervisningsperioden på 34 uker. Det vil innebære drøyt én ekstra

undervisningstime i gjennomsnitt per uke¹, og følgelig arbeidsuker på rundt 45,8 timer inkludert for- og etterarbeid. Økningen kan i seg selv virke relativt beskjeden, men man må huske at den kommer på toppen av et allerede svært komprimert arbeidsår. Utdanningsforbundet advarer mot en slik fortetting og de konsekvensene den vil få for kvaliteten på opplæringen og for den enkelte arbeidstaker.

Kunnskapsdepartementet viser i høringsnotatet at de er klar over denne problematikken, men viser samtidig til at lærerne ikke vil ha undervisning under og etter eksamensperioden, noe som blant annet kan lette sensorarbeidet. Utdanningsforbundet mener at også denne påstanden kan problematiseres.

Det er det jo ikke slik at læreren har fri når elevene har eksamen, selv om det ikke avholdes ordinær undervisning. Det er en kjensgjerning at mange lærere veileder elevene tett både i forkant og i etterkant av eksamen. Høringsnotatet ramser også opp en rekke oppgaver som læreren må forvalte i eksamensperioden.

Læreren vil ikke ha ordinær undervisning i Vg3 studieforberedende utdanningsprogram etter ca. 23. mai, men må delta ved eksamen og eksamensforberedelser, være tilgjengelig for eventuell klagebehandling og gjennomføre andre ikke-undervisningsrelaterte oppgaver. (Høringsnotatet side 9)

Disse oppgavene er tidkrevende og flere av dem innebærer for- og etterarbeid og tid sammen med elevene. Med innføringen av deling av opplæringsåret i én undervisningsperiode og én eksamensperiode vil det i større grad bli uklart hvilken rett elevene har til bistand og oppfølging fra lærerne. Enkelte skoleeiere kan forsøke å spare penger ved ikke å sette av tid spesifikt til dette formålet, mens lærerne må kompensere for den undervisningsfrie eksamensperioden tidligere i året. Resultatet kan bli redusert elevveiledning og tilrettelegging og dermed svekking av elevenes totale opplæringstilbud i en svært viktig fase av skoleåret. I tillegg kan lærerne få en ytterligere fortetting av de første 34 ukene av opplæringsåret.

Utdanningsforbundet mener at det må klargjøres hvilke rettigheter elevene skal ha til bistand under og etter eksamensperioden. Dette gjelder både faglig og praktisk støtte, rådgiving og oppfølging. Vi mener at flere av disse oppgavene vil måtte defineres som undervisningsoppgaver for lærerne.

Vi ser altså med stor bekymring på usikkerheten høringsforslaget innebærer for lærerens arbeidstid. Vi er redd for at resultatet kan bli en uholdbar fortetting av arbeidsåret som sammen med uklarhet rundt lærernes arbeidsoppgaver og elevenes rett til bistand i eksamensperioden vil føre til en kvalitetsmessig nivåsenking for elevene. Det er svært viktig at Kunnskapsdepartementet eliminerer denne usikkerheten når de utarbeider endringer i opplæringsloven med forskrift og fag- og timefordelingen.

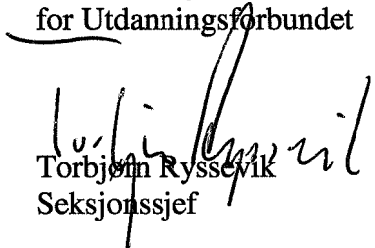
---

¹ For at elevene skal få oppfylt minstetimetallet sitt kan ikke ukene bli nøyaktig like. Det må en viss grad av periodisering til.

Konklusjon

- Utdanningsforbundet støtter arbeidet med å sikre at elevene får minstetimetallet i hvert fag.
- Vi tror at en deling av skoleåret i én undervisningsperiode og én eksamensperiode kan bidra til dette.
- Utdanningsforbundet forkaster modell 2 i høringsutkastet. Denne modellen vil svekke kvaliteten på opplæringstilbudet.
- Utdanningsforbundet støtter heller ikke modell 1. Også denne modellen har betydelige omkostninger i form av et komprimert år for elever og lærere. Resultatet vil bli en svekkelse av kvaliteten.
- Vi ønsker at Kunnskapsdepartementet utreder andre alternativer for å dele skoleåret i én undervisningsperiode og én eksamensperiode uten at det fører til et komprimert skoleår. I en slik utredning må man se på helheten i opplæringstilbudet, inkludert eksamensordninger.

Med vennlig hilsen
for Utdanningsforbundet

Torbjørn Ryssevik
Seksjonssjef

Martin Minken
Spesialkonsulent